

Жене на првом месту

Етичке и сигурносне препоруке за истраживање насиља у породици над женама

Одељење за родну равноправност и здравље жена, породично здравље и здравље заједнице;

Светска здравствена организација, Женева, Швајцарска

Увод

Насиље над женама, у различитим облицима,

специфично је за сва друштва и све државе, прелазећи преко класних, расних, старосних, религијских и националних граница (ограничења). Према Декларацији Уједињених нација, насиље над женама укључује „сваки акт родно заснованог насиља који резултује, или има изгледа да резултује физичком, сексуалном или психолошком повредом или патњом жене, укључујући и претње или слично понашање, присилно или самовољно лишавање слободе, било да се дешава у јавном или приватном животу (Уједињене нације, 1993).“ Најчешћи вид насиља над женама широм света јесте насиље у породици или физичко, емотивно и/или сексуално злостављање жена, које чине њихови партнери или бивши партнери.

Постоје и друге врсте насиља, као што су „наслеђивање жене“ и злоупотреба мираза, који су у вези с традиционалним обичајима и специфични су за одређене регионе и заједнице.

Тек у скорије време, успостављањем активизма женских организација, насиље над женама, укључујући и породично насиље, почиње да добија значајну пажњу широм света.

Како насиље у породици над женама постаје све препознатљивије и како се о овој теми све више дискутује, отварају се и значајна питања у погледу опсега насиља, околности и узрока настанка, последица и повезаних фактора ризика. Такође, све је препознатљивија потреба за бољим подацима о ефикасности различитих предузетих мера.

Услед ограничења службених података, прецизне процене о учесталости насиља у породици морају се добити студијама популације, тако да се добије репрезентативни узорак случајним одабиром жена, које ће бити директно анкетирани о својим искуствима с насиљем. Студије популација могу бити коришћене и за боље стицање увида у неке од последица насиља и фактора ризика удружених с насиљем, а дугорочно - за праћење учесталости и истраживање утицаја предузетих мера. С друге стране, веће удубљивање у проблематику током истраживања омогућава бољи увид у околности и ситуације у којима се насиље дешава, у интензитет злоупотребе односно злостављања и боље разумевање како насиље утиче на жене, децу и заједницу. Истраживања над мушким делом популације такође могу пружити значајан увид у узроке насиља и утицај примене различитих мера.

Истраживање насиља над женама доноси битне етичке и методолошке изазове. Природа ове теме подразумева питања сигурности и поверљивости, тако да су вештине и обука истраживача који интервјуише понекад важнији чак и од поља истраживања. Није претерано рећи да физичка безбедност и психолошка добробит испитаника и истраживачког тима могу бити доведени у опасност уколико нису предузете адекватне мере предострожности.

С тежњом да усмери будућа истраживања из ове области, Светска здравствена организација прописала је препоруке које се односе на етику током истраживања насиља у породици. Препоруке су засноване на искуствима Интернационалне мреже за истраживање насиља над женама, а ревидирао их је и одобрио Управни одбор Светске здравствене организације за Студију женског здравља и породичног насиља над женама, која се спроводи у више земаља. Ревизију су урадили и кључни чланови Научне и етичке групе за ревизију Специјалног програма за истраживање и обуку истраживача који испитују репродуктивно здравље.

Ове препоруке начињене су за свакога ко намерава да истражује насиље у породици над женама, (као што су истраживачи, координатори пројеката и други који спроводе оваква истраживања), а такође и за оне који намеравају да иницирају или ревидирају оваква истраживања (на пример: донатори, етички комитети). Смернице су фокусиране на специфична етичка питања и питања сигурности која су битна за планирање и спровођење истраживања из ове области. Оне нису креиране с намером да дају опште смернице и препоруке за планирање, методологију и логистику истраживања породичног насиља над женама, нити за уопштено за етичко спровођење студије.

Ове препоруке настале су из претходних које су биле припремљене за Студију женског здравља и породичног насиља над женама, коју у више земаља спроводи Светска здравствена организација. Оне се фокусирају специфично на разматрања етике и безбедности приликом спровођења студија популације о породичном насиљу над женама. Међутим, многи од ових принципа примењиви су и приликом спровођења других квалитативних и квантитативних истраживања овог проблема.

Ове препоруке нису писане за примену приликом истраживања других видова насиља над женама, као што су насиље у конфликтним ситуацијама или трафикинг (трговина женама). Иако је могуће да поједини аспекти ових препорука могу бити примењиви и у тим случајевима, ипак постоје значајне разлике када је реч о овим облицима насиља.

Истраживање насиља над женама у породици

Често се стиче утисак да је породично насиље над женама сувише осетљива тема да би била истраживана у студијама популација и да су стид и самооптуживање или страх од наставка насиља фактори који ће спречити жене да причају о својим искуствима. Ипак, више од 50 студија о овој теми, успешно је спроведено у Азији, Африци, на Блиском Истоку, у Латинској Америци, Европи и Северној Америци. Неколико метода развијено је да се квантификује распрострањеност, природа, интензитет и фреквенца разних облика интерперсоналног насиља. Студије показују да истраживања породичног насиља над женама могу бити спроведена, а да се при том у потпуности испоштују етичке и безбедоносне мере (препоруче). Ове студије такође показују да су многе испитанице- уколико су интервјуисане на одговарајућ начин и без причале о својим искуствима у вези с насиљем. Докази говоре у прилог томе да многа жена, уместо да то сматрају препреком, сматра да је учешће у студијама које истражују насиље корисно. Упркос овим позитивним налазима, постоји реална опасност да истраживање, због осетљивости теме, уколико је спроведено без вођења рачуна о безбедности и поверљивости, може бити стресно и угрожавајуће за испитанице, а понекад и за истраживаче. Свим истраживачима насиља над женама у породици приоритет мора бити безбедност жене. Стога у дизајн студије требало би да уграде планове за то како да заштите све учеснике, па да истраживање буде спроведено етички и прописно. Табела 1. сумира најбитније етичке и безбедоносне принципе којима се треба водити у свим оваквим истраживањима. Затим, појединачно су описане препоручене мере које би требало предузети да би се истраживање држало ових принципа.

Етичке и безбедоносне препоруке за истраживања породичног насиља над женама
1. Безбедност испитаница и истраживачког тима јесте неприкосновена и тиме треба да се руководе сви прилоком свих одлука током истраживања.
2. Студије преваленце треба да буду методолошке и дизајниране тако да не потцене насиље и не ублаже његово приказивање.
3. Заштита поверљивих података је есенцијална - и због сигурности испитаница и због квалитета података.
4. Сви чланови истраживачког тима треба да буду пажљиво одабрани, да прођу специјалну обуку и да им буде омогућена подршка током истраживања.
5. Студија треба да буде дизајнирана тако да укључи методе којима је циљ да редукују сваки могући стрес за испитанице.
6. Истраживачи који раде на терену треба да буду обучени да упуте испитанице како и где да потраже доступну подршку. Тамо где постоји мало ресурса, може бити неопходно да се за студију формирају краткорочни механизми за подршку.
7. Истраживачи и датонори имају етичку обавезу да се побрину за то да њихови налази буду адекватно интерпретирани и коришћени тако да побољшају и унапреде ову област.
8. Питања о насиљу треба да буду инкорпорирана у истраживања дизајнирана за друге потребе само онда када могу бити испоштоване етичке и методолошке смернице.

Табела 1.

1). Безбедност испитаница и истраживачког тима јесте неприкосновена и тиме треба да се руководе сви прилоком свих одлука током истраживања

Физичка безбедност испитаница и истраживача који их интервјуишу – коју може угрозити починилац или починиоци насиљем из освете, је од примарне важности. Уколико укљученост домаћинства у студију због насиља у породици постане познато унутар домаћинства или у заједници, починилац може сазнати шта је тема интервјуа. Када су у питању жене које трпе насиље, и сам чин њиховог учешћа у истраживању, може изазвати ново насиље или довести испитаницу и тим који интервјуише у опасност. Жена учесница истраживања треба да дâ писани пристанак информисаног учесника у истраживању. Због етичности и из безбедоносних разлога, важно је и то да се интервју не прикаже у домаћинству и широј заједници као студија о насиљу. Уместо тога, на овом нивоу, студија би требало да буде приказана као истраживање о женском здрављу. Истовремено, жена - учесница студије мора да буде у потпуности информисана о природи питања која ће јој бити постављена. У току иницијалне фазе и процедуре потписивања пристанка, истраживач/анкетар треба да буде свестан осетљивости теме истраживања. Током фазе самог интервјуа, анкетар треба сваки сегмент у вези с насиљем да представи врло пажљиво, упозоравајући испитаницу на

природу питања и указујући јој на могућности : да прекине интервју или да одговори на питања.

Интервјуи треба да буду спроведени само у потпуној приватности. Учесница треба да зна да слободно може да одложи или закаже интервју за неки други термин, или да промени место на коме ће бити интервјуисана, како би јој било пријатније и пригодније.

Студија треба да буде уобличена и представљена као студија о женском здрављу, животним искуствима или породичним односима. То ће омогућити испитаници да студију објасни укућанима, а да буде безбедна. То објашњење треба да користе и истраживачи/анкетари као опис студије у заједници односно другим члановима домаћинства у коме живи испитаница. Кад испитаница и истраживач/анкетар остану сами, испитаници треба представити детаљније информације и прецизну природу студије, што је део процедуре писаног пристанка учеснице у студији.

У случајевима где је вишечлано домаћинство, само једна жена у том домаћинству треба да буде интервјуисана о насиљу у породици. У домаћинствима где има више жена које би могле бити квалификоване за испитивање, само једна треба да буде одабрана за интервју методом случајног одабира. Било какав интервју спроведен с другим члановима домаћинства, било да су мушког или женског рода, треба да искључе било каква питања о насиљу у породици, јер би то могло да побуди сумњу у то шта је тема испитивања.

Када се интервју одвија у домаћинству, истраживач/анкетар треба да буде обучен за то како да заврши интервју или да промени тему о којој се дискутује уколико неко прекине интервју, укључујући и децу. Једна од могућих стратегија која би могла да помогне у томе јесте кратко преусмеравање пажње на мање осетљиву тему у вези са женским здрављем (на пример: менструација, планирање породице или простора за децу). Истраживач/анкетар може претходно да упозори испитаницу да почне да дискутује о овој алтернативној теми уколико неко прекине интервју.

Логистичко планирање треба да омогући безбедност испитанице. То подразумева да се за буџет студије мора предвидети то да ће неки термини интервјуа бити померени.

Такође, треба планирати и место где би интервју могао бити спроведен, (на пример: локални дом здравља), уколико би то нека од испитаница тражила.

Логистичко планирање и буџетирање треба да омогући то да истраживачи буду безбедни. Да би се то обезбедило, може бити неопходно то да они путују у паровима, да носе мобилне телефоне са собом, да користе брендирана средства за превоз или возаче, или да им буде одређена мушка пратња тима у појединим крајевима за које се зна да су небезбедни за жене. Ово се посебно важи онда када интервју треба да буде спроведен у вечерњим сатима.

2). Студије преваленце треба да буду методолошке и да буду дизајниране тако да не потцене насиље и не ублаже његово приказивање

Повећана пажња која се усмерава на питање насиља над женама у неким околностима, резултује брзом имплементацијом студија популација, да би се документовала преваленца различитих видова насиља и злостављања. Као и у случајевима других студија чији је објекат истраживања осетљива тематика, учеснице имају тенденцију да умање значај својих искустава када је у питању насиље, те да их, на неки начин, прикрију. Према томе, постоји ризик да студије осмишљене са добром намером, али с недовољно добрим концептом или имплементацијом, могу резултовати озбиљним потцењивањем и недовољним пријављивањем насиља. То скреће пажњу на етичка и практична разматрања.

Етички је неприхватљиво спроводити недовољно добро дизајнирану студију која неће задовољити примарне циљеве студије. То је посебно битно за студије о насиљу над женама, у којима се од испитаница тражи да открију тешка и болна искуства и, још битније, приликом којих природа теме истраживања може довести испитаницу у опасност.

Практична разматрања подразумевају документовање ниског нивоа насиља у породици у околностима где преовладавајући докази не говоре у прилог томе. Лоши подаци могу бити гори него никакви, зато што процене ниске преваленце насиља могу довести у питање легитимност бављења овом тематиком. Управо због тога, важно је да студије о породичном насиљу над женама буду методолошки изграђене, на темељу актуелних истраживања и података о томе како умањити непријављивање и занемаривање насиља.

Актуелна истраживања говоре у прилог томе да ниво обелодањивања насиља има везе с начином на који су питања формулисана и постављена. У питањима би требало

избегавати термине као што су „злостављање“, „силовање“, „насиље“. Уместо тога, испитаницу треба питати да ли је искусила специфичне догађаје, да ли је била ударена, ошамарена, или претучена. За сваку врсту злостављања, корисно би било питати о начину на који се то дешавало, с посебним усмерењем испитанице да говори о томе где и како се акт насиља десио (на пример: у кући, на послу или у школи), као и о потенцијалном починиоцу (садашњи партнер, бивши партнери, неки други мушкарци, као на пример надређени, мушкарци у позицији ауторитета). Једно уопштено питање о злоупотреби или насиљу неадекватно је да би се идентификовала права слика о злоупотреби или насиљу (Центар за женско здравље и равноправност полова, 1995). Ниво откривања насиља повезан је такође с карактеристикама и трајањем других питања у интервјуу, те с бројем прилика које су испитаници дате да открије податке, као и с присуством односно одсуством других особа у току интервјуа .

Степен до кога ће испитанице разговарати о искуствима у вези насиљем такође зависи од пола, вештина, става и обучености истраживача/анкетара. Највише насиља над женама изврше мушкарци, и досадашња искуства говоре у прилог томе да се испитанице када говоре о насиљу најбоље осећају уколико разговарају с другом женом. Откривено је и то да одрасле жене не воле да разговарају о насиљу са истраживачима/анкетарима за које сматрају да неће разумети или да неће саосећати с њиховим искуствима. Због тога су потешкоће настајале, у појединим случајевима, када су истраживачи/анкетари биле младе неудате жене, или ако истраживачи нису имали искуства у разговарању о осетљивим темама. То наглашава важност тога да интервјуе треба да спроводе пажљиво одабране и прикладно обучене жене-истраживачице. Такође, битно је пилотирање механизма који ће се користити у истраживању, као и мониторинг квалитета имплементације студије.

У ситуацијама када је веома низак ниво насиља забележен односно када се добију резултати који нису очекивани, требало би их разматрати и о њима продискутовати с кључним прикупљачем информација и стручним заједницама, пре него што се објаве. У случају да ове групе доведу у питање налазе, њихова разматрања такође треба имати у виду и презентовати их приликом ширења и објављивања података.

3). Заштита поверљивих података јесте есенцијална - и због сигурности испитаница и због квалитета података

Већина података добијених од испитаница екстремно су интимни. Ток насилних веза је такав, да откривање детаља о насиљу некоме ван породице може изазвати још једну насилну епизоду. Стога, од фундаменталног значаја јесте поверљивост података, прикупљених приликом студије и интимних интервјуа са женама које трпе насиље. Потребно је користити више механизма да би се заштитила поверљивост прикупљених података и информација.

- Сви истраживачи/анкетари треба да добију стриктне инструкције о важности поверљивости података. То мора бити укључено у њихову обуку. Ни један истраживач/анкетар не би требало да спроводи анкетирање у заједници у којој живи.
- Имена не треба да буду уписана у упитнике. Уместо тога, требало би да се користи кодирање да би се међусобно раздвојили упитници. У случајевима где су потребне идентификације да повежу упитник и домаћинство испитанице, ти подаци треба да буду чувани одвојено од упитника и након завршетка студије уништени. У даљим анализама, кодови треба да буду коришћени за међусобно разликовање упитника. Учеснице треба да буду информисане о поверљивости процедуре у склопу писаног пристанка учесника у студији.
- У ситуацијама када су направљене касете у интервјуима са женама које су преживеле насиљеснимљени материјал треба чувати у закључаном кабинету са ограниченим приступом и обрисати га након прављења транскрипта. Пре снимања интервјуа, треба затражити пристанак од испитанице. Ни један податак о именима испитаница не сме да буде чуван, а испитанице треба да буду информисане о томе ко ће имати приступ касетама и колико дуго ће оне бити чуване.
- Приликом презентовања налаза добијених током студије, треба водити рачуна о томе да нико, ни заједница нити појединац, не могу бити идентификовани. Приликом приказа случаја, довољно детаља треба да буде промењено да би се стекла сигурност да није могуће идентификовати извор добијених података.
- Фотографије злостављаних жена могу бити моћан и емотиван начин да се комуницира о насиљу у породици над женама, али о овој врсти документације треба да се води специфична брига. Жене морају бити упитане да ли њихове фотографије смеју да се показују и ово треба да буде обухваћено писаним пристанком учеснице у студији. Оне треба да буду обавештене о томе како и где постоји могућност да те фотографије буду приказане.

4). Сви чланови истраживачког тима треба да буду пажљиво одабрани, да прођу специјалну обуку и да им буде омогућена подршка током истраживања

Једна од трајних лекција, насталих из искустава чланова Међународне мреже за истраживање насиља над женама, јесте та да сви чланови тима који се укључују у рад у вези с насиљем над женама треба да прођу специјалну обуку, али и да имају посебну подршку, пре свега, да би се особљу омогућило истраживање. Ове обуке обухватају основно упознавање с тематиком насиља у породици над женама, а првенствено оријентацију о концепту рода и родне дискриминације и неједнакости. Обука мора да омогући механизме за истраживаче на терену, да их припреми за то како да се суоче са сопственим предрасудама, страховима и стереотипима када је злостављање жена у питању и да их превазиђу. Многи истраживачи на терену могу имати став свог „унутрашњег окривљивања жртве“, који прилично прожима друштво, а то може да доведе у питање њихову способност да дођу до правог искреног приближавања и откривања жене жртве насиља коју интервјуишу. На то колико ће испитаница открити о свом искуству када је насиље у питању може веома да утиче евентуални осуђивачки или окривљујући став истраживача/анкетара.

Обука би требало да истраживачима омогући да се помире и суоче са сопственим искуствима злостављања. Висока преваленца насиља над женама широм света говори у прилог томе да је врло вероватно да је бар једна жена која учествује у истраживању као истраживачица/анкетарка била директно злостављана или имала овакво искуство у породици. Иако то може повећати емпатију и побољшати вештине истраживачице, такође може пробудити сећања, емоције и проузроковати збуњено и конфликтно стање. Ове реакције могу да утичу на радну способност особља, на њихово здравље, или на стварање тензије са укућанима. Чак и када истраживачица/анкетарка није лично доживела насиље, само слушање прича о насиљу и злостављању, може бити оптерећујуће и исцрпљујуће. Искуства су показала да осим ако се са оваквом реалношћу не суоче директно, многи чланови истраживачког тима могли би напустити истраживачки

Постоје бројни начини да се усмере емоционалне потребе истраживача који раде на терену. Током обуке, важно је отворено разговарати о теми насиља, важно је и то да се пружи прилика члановима истраживачког тима да се повуку с пројекта, без предрасуда према тој њиховој одлуци. Током рада на терену, потребно је заказивати састанке истраживачког тима, на којима ће се пружити прилика члановима истраживачког тима да разговарају о ономе што чују током истраживања, о својим осећањима о тим ситуацијама и о томе како то утиче на њих. Циљ ових састанака био би да се умањи стрес и избегну негативне последице. Истраживачима треба да се омогући и да ове разговоре воде насамо с вођама истраживачког тима, уколико то желе.

Упркос овим мерама, неким од теренских истраживача треба дати мање емотивно исцрпљујуће задатке, одмор од истраживања, или чак и омогућити им повлачење са оваквог истраживачког пројекта.

Истраживачи/анкетари треба да разумеју своју улогу у односу са женом која саопшти да је искусила насиље. Они треба да буду спремни да јој помогну уколико она то тражи, али не треба да јој говоре шта да ради, нити да преузимају терет на своју руку у покушају да је „спасу“. Истраживачи не треба да преузимају улогу саветника; свако саветовање које може бити понуђено у контексту студије треба да буде у потпуности одвојено од прикупљања података.

5) Студија треба да буде дизајнирана тако да укључи методе којима је циљ да редукују сваки могући стрес за испитанице

Сваки могући стрес који се може изазвати код испитанице мора бити минимализован и за то истраживачи/анкетари морају уложити активан труд. Породично насиље је осетљива и стигматизујућа тема, жене често бивају окривљене за насиље које трпе. Сва питања у вези с темом насиља треба да буду постављена уз подршку и у маниру који није осуђујући. Такође, речник саме анкете треба пажљиво да се припреми како не би звучао осуђујуће, окривљујуће или стигматизујуће.

Као што је раније поменуто, постоје докази о томе да многе жене сматрају да је корисно разговарати о насиљу које су претрпеле. Ипак, испитаница може да се присети застрашујућих, понижавајућих, или изузетно болних искустава, што може изазвати веома јаке емоционалне реакције. Стога, истраживачи/анкетари треба да буду обучени тако да буду свесни утицаја који питања могу имати на испитаницу, те како најбоље да одреагују, у зависности од нивоа стреса који се појавио код жене. Неке жене могу да постану емотивне током интервјуа, али да ипак, након неког времена које им је потребно да „дођу к себи“ изабере да наставе са интервјуом.

Обука истраживача треба да подразумева и лекцију о томе како да заврше интервју ако утицај питања на испитаницу постане негативан. Сви интервјуи треба да се заврше на позитиван начин, оснажујући испитанице да се носе с тим проблемом, подсећајући их да су информације које су дале битне и да ће користити да се помогне и другим женама. Исто тако, истраживачи треба да потврде да нико не заслужује да буде злостављан и да информишу испитаницу о њеним правима која су јој гарантована законом.

6) Истраживачи који раде на терену треба да буду обучени да упуте испитанице да потраже доступну подршку. Тамо где постоји мало ресурса, може бити неопходно да се за студију формирају краткорочни механизми за подршку.

Битно је да истраживачи буду спремни да на адекватан начин одговоре женама којим-а је потребна додатна помоћ током или након интервјуа. Пре спровођења

истраживања, истраживачи треба да се упознају са онима који могу обезбедити помоћ. Првенствено, то су здравствени радници, правни и социјални саветници и образовни извори у заједници, али и мање формални извори, који укључују верске представнике, представнике локалне заједнице, особе које се баве „традиционалним лечењем“ или представнике и представнице организација које се баве женским правима. Разговоре треба обавити како би се добио пристанак ових потенцијалних помоћника и да би се идентификовала врста помоћи коју могу пружити. Свакој испитаници треба понудити листу помоћи коју може добити, без обзира на то да ли је пријавила да трпи насиље или не. Ова листа би требало или да буде довољно мала да би могла бити сакривена, или да буде састављена тако да њен опсег обухвата и друге услуге, тако да потенцијални починилац насиља не препозна о каквим је информацијама заправо реч.

На местима где постоји мало ресурса, постоји могућност да ће бити потребни обучени саветник и/или адвокат који се бави овом темом, као пратиоци тима који би пружили елементарну помоћ. Најбоље би било да се као место за састанке, уз ову подршку тима, одабере локални дом здравља или црква, где би жена могла да оде а да не изазове сумњу.

7) Истраживачи и донори имају етичку обавезу да се побрину за то да њихови налази буду адекватно интерпретирани и коришћени тако да побољшају и унапреде ову област

Значајно је то да налази који се добију истраживањем буду уграђени у актуелно пропагирање, заступање, прописе и интервенције. Често се дешава да налази добијени истраживањима никада не стигну до заступника и политичара који су у позицији да их на најбољи начин искористе. Огромни лични, социјални и здравствени издаци настали због насиља над женама, морално обавезују истраживаче и доноре да покушају да обезбеде да резултати истраживања буду примењени у стварном свету. Важно је и да заједница у којој се спроводи студија добије повратне информације на сопственом језику, о резултатима истраживања у којима је учествовала.

Један од начина на који се може побољшати релевантност истраживачког пројекта, од самог почетка, јесте укључивање саветника и стучних група - у статусу пуноправних партнера или као чланова саветодавног тела. Оваква тела могу одиграти битну улогу у усмеравању дизајна студије, могу помоћи у обучавању истраживача/анкетара, а могу и да дају инструкције у погледу анализе и интерпретације резултата истраживања. Они, такође, имају централну улогу у публикавању и примени налаза добијених током истраживачког пројекта.

Да би се резултати студије приказали широј јавности - локално и интернационално - потребно је користити низ активности. Где год постоји могућност за то, налази треба да буду укључени у актуелне пропаганде, развојне стратегије и прописе, као што је међународно препозната активност „Шеснаест дана активизма против насиља над женама“ (од 25. новембра до 10. децембра).

Истраживачи морају да буду проактивни и да помогну у томе да се резултати добијени истраживањем адекватно интерпретирају путем медија и у јавности. Приликом анализа, поједине подгрупе популација могу бити означене као оне с вишим ризиком за одређену врсту насиља, али истраживачи морају повести рачуна о томе да приликом презентације резултата не прикажу то с негативном конотацијом, стереотипизацијом одређених етничких или социјалних група и да се осигурају да нико неће бити препознат, стигматизован, ни појединац, нити заједница.

Једна од стратегија јесте истаћи чињеницу да насиље над женама прелази преко социјалних, економских и друштвених граница. Друга стратегија је да се нагласе сличности и паралеле међу подгрупама и да се опише како одређене различитости у карактеристикама ових подгрупа могу допринети различитим видовима насиља у свакој групи појединачно. На пример, већа заступљеност физичког насиља је у подгрупи са слабијим социо-економским статусом. У овим ситуацијама, битно је да се користе резултати да би се радило у прилог позитивне промене, уместо да се стигматизује та подгрупа.

8) Питања о насиљу треба да буду инкорпорирана у истраживања дизајнирана за друге потребе само онда када могу бити испоштоване етичке и методолошке смернице

У последње време, истраживачи су заинтересовани да интегришу питања увези с темом насиља над женама у студије које су примарно дизајниране за друге сврхе. Овакав приступ може бити користан да обезбеди основне податке о насиљу, када је подробније истраживање неизводљиво, те да пружи увид у повезаност насиља и других здравствених проблема (нпр. укључивање питања о насиљу у студије које истражују покушаје самоубиства жена).

Искуства показују да често постоје компромиси када је реч о оваквим стратегијама. Изазови, као што су обезбеђивање квалитета података и омогућавање безбедности испитанице, могу бити већи него када су у питању циљане студије о насиљу над женама. То да ли ће испитаница открити свој проблем с насиљем зависи од низа фактора, (дужина трајања интервјуа, врста и број питања, као и однос успостављен између испитанице и истраживача). „Убацавање“ неколико питања о насиљу између других опширних питања неповезаних с том темом, редукује спремност жена да

открију насиље и одражава се негативно на добијање резултата о реалној преваленци насиља.

Мере - као што су специјализоване обуке за истраживаче/анкетаре, поверљивост и пратећа подршка и за истраживаче и за испитанице – значајне су у свакој студији која се бави темом насиља над женама. Неретко, много је теже осигурати то да се ове смернице испоштују ако је насиље само пратећа тема или само део неке друге студије.

Због ових изазова, интегрисање питања о насиљу у друге студије има смисла само кад је тим који се бави примарним истраживањем спреман и способан да испоштује основне етичке и методолошке смернице које су истакнуте у овом документу. Ако то није могуће постићи, боље је избегавати то да се испитанице директно питају о сопственим искуствима када је о насиљу реч. У таквим ситуацијама, практичније је поставити неко мање лично и уопштено питање, на пример, о ставовима испитанице о насиљу и/или о њеним сазнањима о другим женама које су претрпеле насиље. Што се екстензивније испитује о личном насиљу испитанице, то је битније обезбедити подршку и поверење и поверљивост података.

Закључак

Насиље у породици привлачи све већу пажњу, тако да се истраживања о насиљу над женама широм света све више финансирају. Препоруке дате у овом документу осликавају актуелно знање када су у питању етичке и безбедносне мере, које се морају предузети приликом спровођења студија о породичном насиљу над женама. Специфична природа ове теме захтева то да питања безбедности буду разматрана од самог почетка студије, имплементацијом и објављивањем података. То значи да су истраживачима који се баве темом насиља потребни шири временски оквир и веће инвестирање ресурса, како би се питање безбедности у потпуности решило. Донатори и истраживачи могу допринети безбедности жена тако што ће пратити ове смернице и тако што никада неће објекат истраживања ставити изнад -добробити жена.